

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 268/2023-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Michal Miškovič – advokátska kancelária s. r. o., Palisády 32, Bratislava, proti (i) uzneseniu Generálneho prokurátora Slovenskej republiky č. k. IV/1 GPt 669/21/1000-29 z 27. februára 2023 a tomu predchádzajúcemu postupu a (ii) postupu Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky a Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Nitre pri informovaní o jeho trestnom stíhaní takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 27. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia základných práv nebyť stíhaný inak ako z dôvodov a spôsobom ustanovených zákonom podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy, na rešpektovanie princípu žiaden trest bez zákona podľa čl. 49 ústavy, na prezumpciu neviny podľa čl. 50 ods. 2 ústavy a práv byť vyrozumený o povahe a dôvodoch trestného obvinenia podľa čl. 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru uznesením generálneho prokurátora o zamietnutí jeho sťažnosti proti uzneseniu o vznesení obvinení. Domáha sa tiež vyslovenia porušenia totožného práva podľa čl. 17 ods. 2 ústavy a základných práv na zachovanie osobnej cti a ochranu mena, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného života a pred neoprávneným zverejňovaním údajov o jeho osobe podľa čl. 19 ods. 1 až 3 ústavy, princípu žiaden trestný čin bez zákona podľa čl. čl. 49 ústavy, na prezumpciu neviny podľa čl. 50 ods. 2 ústavy postupom generálnej prokuratúry a krajského riaditeľstva polície pri informovaní o jeho trestnom obvinení. Žiada priznať finančné zadosťučinenie 15 000 eur.

II.

2. Uznesením vyšetrovateľa krajského riaditeľstva polície z 15. novembra 2022 boli sťažovateľovi podľa § 206 ods. 1 Trestného poriadku vznesené obvinenia. V prvom skutku za prečin ohrozovania mravnej výchovy mládeže, zločin sexuálneho násilia a pokus znásilnenia, ktorého sa mal dopustiť tak, že ako vedúci tábora v roku 2013 maloletej umožnil požívať alkohol a potom prekonávajúcej jej odpor ju bozkával a násilne jej strčil prsty do vagíny, v dôsledku čoho utrpela adaptačnú poruchu správania. V druhom skutku za prečin sexuálneho zneužívania, ktorého sa mal dopustiť tak, že ako vedúci tábora v decembri 2018 v uzamknutej izbe s maloletou, ktorá sa nezmohla na odpor, čiastočne vykonal súlož. V treťom skutku za pokračovací obzvlášť závažný zločin sexuálneho zneužívania, ktorého sa mal dopustiť v júli 2018 ako vedúci tábora tak, že maloletú viackrát obchytkával, bozkával a obnažil sa pred ňou, v dôsledku čoho maloletá utrpela posttraumatickú stresovú poruchu, ktorá sa rozvinula do psychotraumy. Vo štvrtom skutku za obzvlášť závažný zločin znásilnenia, ktorého sa mal dopustiť tak, že ako vedúci tábora násilím v lete 2019 vykonal súlož s praktikantkou tábora, v dôsledku čoho utrpela posttraumatickú stresovú poruchu, ktorá sa rozvinula na iné psychické ťažkosti. V piatom skutku za prečin ohrozovania mravnej výchovy mládeže a prečin sexuálneho zneužívania, ktorého sa mal dopustiť tak, že ako organizátor tábora maloletú navádzal požívať alkohol a potom sa snažil ju bozkávať a obchytkávať.

3. Proti uzneseniu vyšetrovateľa podal sťažovateľ sťažnosť, v ktorej namietol správnosť ich právneho posúdenia a vôbec to, že by sa stali. Ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením generálneho prokurátora bola sťažnosť sťažovateľa podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietnutá, keďže zabezpečené dôkazy, prioritne obrazom a zvukom zaznamenané logické a konzistentné výpovede poškodených, odôvodňujú spáchanie skutkov sťažovateľom, ktorý môže navrhnúť vykonanie ďalších dôkazov. K námietke sťažovateľa o neobstaraní ním navrhovaných dôkazov bolo uvedené, že už obstarané dôkazy boli po ich voľnom zhodnotení dostatočné na vznesenie obvinenia. K námietke sťažovateľa, že znalci hodnotili aj vierohodnosť výpovedí poškodených, prokurátorka uviedla, že šlo o súčasť psychologického vyšetrenia poškodených a nič nebráni tomu, aby boli znalci v priebehu ďalšieho konania vypočutí. K námietke nesprávneho právneho posúdenia bolo uvedené, že je možná zmena právnej kvalifikácie skutkov a rozhodné je to, aby bola zachovaná podstata skutku, ktorá sa prejaví v tom, že obžaloba bude podaná pre skutky tak, ako boli uvedené v uznesení o vznesení obvinení. Nič nebráni tomu, aby sa opis skutkov mimo ich podstaty v priebehu konania upravil a rovnako môže byť podľa § 206 ods. 6 Trestného poriadku upravené aj ich právne posúdenie.

III.

4. Sťažovateľ zdôrazňuje, že nie je v právomoci ústavného súdu preskúmať zákonnosť rozhodnutí a postupov týchto orgánov činných v trestnom konaní, no nedôvodnosť jeho trestného stíhania nebude možné z dôvodu povahy zásahu napraviť po podaní obžaloby, keďže „oneskorená spravodlivosť je odopretá spravodlivosť“. Sťažovateľ formuluje námietky k jednotlivým obvineniam tak, ako ich uviedol v sťažnosti proti uzneseniu vyšetrovateľa. Porušenie práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy vyvodzuje z toho, že je stíhaný za skutky, ktoré nie sú trestnými činmi, a z namietaného uznesenia a uznesenia o vznesení obvinenia nie je zrejmé, prečo boli takto právne posúdené. Preto sú obe uznesenia nepreskúmateľné, a to aj napriek tomu, že takéto rozhodnutia orgánov činných v trestnom konaní nemôžu zodpovedať rozsahu a kvalite rozhodnutia vo veci.

5. Naliehavosť odstránenia pochybení je podľa sťažovateľa daná tým, že jeho vec bola medializovaná. Odkazuje na množstvo mediálnych práv a smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní. Porušenie svojich práv sťažovateľ vidí v tom, že masmédiám boli napriek nesprávosti podávané informácie o počte a právnom posúdení skutkov. Nezákonným rozširovaním jeho trestnej zodpovednosti a umelým navyšovaním prípadov dochádza k ruinovaniu jeho povesti a hromadenie podozrení je predzvesťou jeho viny, keďže verejnosť sa spolieha na zákonnosť uskutočnených procesov.

6. Podľa sťažovateľa účinným prostriedkom ochrany jeho práv podľa smernice je ústavná sťažnosť, ktorá mu umožní obnoviť jeho postavenie pred vznesením obvinení. Podľa sťažovateľa orgány činné v trestnom konaní o jeho trestnom stíhaní šíria nepravdivé a pravdu skresľujúce informácie, ku ktorým médiá pripájajú vlastné deduktívne závery. Sťažovateľ ďalej odkazuje na odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy Rec (2003) 13 o poskytovaní informácií prostredníctvom médií vo vzťahu k trestnému konaniu, podľa ktorého sa médiám majú poskytovať iba overené informácie alebo informácie založené na dôvodnom predpoklade, čo musí byť médiám jasne uvedené. Podľa sťažovateľa o vznesených obvineniach orgány činné v trestnom konaní nemali vôbec informovať alebo im malo byť uvedené, že informácie sú založené na dôvodnom predpoklade. Sťažovateľ zdôrazňuje, že orgány činné v trestnom konaní nesprávne informovali o jeho trestnom stíhaní a zároveň generálny prokurátor neodstránil nedostatky uznesenia o vznesení obvinenia.

7. Sťažovateľ bez diferencovania podstaty zásahu do jednotlivých základných práv ich porušenie paušálne vyvodzuje z nesprávosti uznesenia, ktorým mu bolo vznesené obvinenie, a to aj potom, ako bolo na jeho sťažnosť preskúmané uznesením generálneho prokurátora. Podľa sťažovateľa sa skutky uvedené v uznesení o vznesení obvinenia nestali a i keby boli preukázané, nemožno ich posúdiť ako v uznesení uvedené trestné činy.

IV.

8. Vznesenie obvinenia vyjadruje predbežnú predstavu štátu vyjadrenú prostredníctvom orgánov činných v trestnom konaní o tom, že obvinený mohol spáchať trestný čin. Uznesením o vznesení obvinenia sa začína trestné stíhanie a obvinený nadobúda ako strana trestného konania práva podľa Trestného poriadku, ktoré umožňujú realizáciu základných práv či už v prípravnom konaní alebo v konaní pred súdom. K obvinenému sa tak nastoľuje stav právnej neistoty, ktorá môže byť ukončená len právoplatným skončením trestného stíhania v jeho rôznych podobách.

9. O vine a treste obvineného môže rozhodnúť len súd po podaní obžaloby. Vznesenie obvinenia tak priamo nie je spôsobilé viesť k zásahom do základných práv podľa čl. 14 až 25 ústavy, keďže jeho vedením bez ďalšieho nedochádza k obmedzeniu základných hodnôt života, osobnej slobody, vlastníctva a iných zložiek ľudskej dôstojnosti chránených v druhom oddiele druhej hlavy ústavy. Základné právo nemožnosti stíhania inak ako z dôvodov a spôsobom ustanoveným zákonom preto treba vykladať obdobne ako základné práva na súdnu a inú právnu ochranu tak, ako sú obsiahnuté v čl. 46 až čl. 50 ústavy. Pritom je nevyhnutné zdôrazniť, že trestné konanie treba posúdiť ako celok, teda po vyčerpaní riadnych a prípadne aj mimoriadnych opravných prostriedkov podľa Trestného poriadku. Ak v prípravnom konaní došlo k postupom a k rozhodnutiam, ktoré môžu obsahovať nesprávosti hmotnoprávneho posúdenia podľa Trestného zákona alebo porušenia procesných ustanovení Trestného poriadku vrátane hodnotenia

dokazovania, je pri posúdení možného porušenia základných práv nevyhnutné pristúpiť k nim s odstupom.

10. Rozsah tohto odstupe je určený tým, že okolnosti spáchania skutkov a ich následkov na poškodených, ako aj otázky ich hmotnoprávneho posúdenia budú predmetom ďalších postupov a rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní a všeobecných súdov. Všetky sťažovateľom tvrdené okolnosti, ktorými paušálne zdôvodňuje zásah do základných práv podľa čl. 17 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2, čl. 49 a čl. 50 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 3 písm. a) dohovoru, môžu byť predmetom ďalšieho postupu v trestnom konaní, čo vylučuje, že by samotným vznesením obvinenia, ktoré bolo preskúmané na sťažnosť sťažovateľa uznesením generálneho prokurátora, došlo k porušeniu jeho základných práv.

11. Hoci námietky sťažovateľa môžu vyvolať otázky o tom, či bol tento postup orgánov činných v trestnom konaní v rovine zákona optimálny, sťažovateľom nastolené otázky nevykazujú prvky, ktoré by bolo možné označiť ako zjavný exces, ktorý by umožňoval porušenie jeho základných práv týmto procesným a vec trestného obvinenia sťažovateľa nekončiacim rozhodnutím. Vznesenie obvinenia sa opiera o zákonnú úpravu obsiahnutú v Trestnom poriadku a došlo k nemu v rámci právomoci vyšetrovateľa a generálneho prokurátora. Preto je proti namietanému uzneseniu generálneho prokurátora o zamietnutí sťažnosti proti uzneseniu o vznesení obvinenia ústavná sťažnosť podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde neprípustná a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietnutá.

12. Na strane druhej ústavná sťažnosť smeruje proti postupom polície a generálneho prokurátora o tom, ako o trestnom obvinení sťažovateľa informovali. Z ústavnej sťažnosti vôbec nevyplýva, ako konkrétne mali či už polícia alebo generálny prokurátor o trestnom obvinení sťažovateľa informovať. Z tvrdení sťažovateľa je len zrejmé, ako o jeho trestnom obvinení informovali médiá. I informovanie o trestnom obvinení je spôsobilé zasiahnuť do ústavných práv, pričom tento zásah má rovnako ako vznesenie obvinenia zákonný rámec, ktorým je § 6 Trestného poriadku, podľa ktorého orgány činné v trestnom konaní informujú verejnosť o trestnom konaní poskytnutím informácií médiám a pritom majú dbať na prezumpciu nevinu obvineného.

13. Informovanie verejnosti o trestnom stíhaní je v právomoci orgánov činných v trestnom stíhaní a popri ostatných Trestným poriadkom vymedzených právomocí tvorí súčasť ich postupu. Podstatou námietok sťažovateľa, ktorými odôvodňuje porušenie základných práv podľa čl. 17 ods. 2 ústavy, čl. 19 ods. 1 až 3, čl. 49 a čl. 50 ods. 2 ústavy, je to, že či už polícia alebo prokuratúra mali o jeho trestnom stíhaní informovať inak alebo vôbec neinformovať tak, aby nedošlo k zásahu do jeho základných práv.

14. Nároky na náhradu spôsobenej ujmy spočívajúcej v medializácii trestného stíhania si sťažovateľ môže uplatniť prostredníctvom zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zodpovednosti štátu“), ktorý postihuje akýkoľvek výkon verejnej moci, ktorým nie je len rozhodovanie, ale aj úradný postup orgánov verejnej moci o právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach fyzických alebo právnických osôb. Podľa § 3 ods. 1 písm. d) zákona o zodpovednosti štátu štát zodpovedá za škodu, ktorá bola spôsobená orgánmi verejnej moci nesprávnym úradným postupom pri výkone verejnej moci. Pojem nesprávny úradný postup § 9 ods. 1 zákona o zodpovednosti štátu definuje široko a otvorene len použitím tohto pojmu

„nesprávny úradný postup pri výkone verejnej moci“ s následným demonštratívnym výpočtom okolností, ktoré možno posúdiť ako nesprávny úradný postup, a taxatívny výpočet okolností, ktoré za nesprávny úradný postup považovať nemožno.

15. Informovaním o trestnom stíhaní sťažovateľa mohlo dôjsť k nesprávnemu výkonu verejnej moci. Podstatou ústavnoprávnej námietky sťažovateľa je preto nesprávny úradný postup orgánov verejnej moci, ktorý možno podriaďiť pod § 9 ods. 1 zákona o zodpovednosti štátu. Na tomto nemení nič ani § 9 ods. 3 zákona o zodpovednosti štátu, ktorý ako podmienku nesprávneho úradného postupu vyšetrovateľa stanovuje výsledok vybavenia žiadosti o preskúmanie postupu vyšetrovateľa prokurátorom. Takáto podmienka sa vzťahuje len na porušenie povinnosti urobiť úkon alebo vydať rozhodnutie v zákonom ustanovenej lehote, nečinnosť pri výkone verejnej moci alebo zbytočné prietahy.

16. Nesprávny úradný postup podľa § 15 ods. 1 zákona o zodpovednosti štátu zakladá osobitný nárok na náhradu škody, ktorý si možno uplatniť žiadosťou o jeho predbežné prerokovanie. Ak orgán konajúci v mene štátu takýto nárok na náhradu škody v celom rozsahu neuspokojí, môže sa sťažovateľ domáhať uspokojenia nároku na súde (§ 16 ods. 4 zákona o zodpovednosti štátu). Súčasťou tohto nároku nie je len náhrada skutočnej škody a ušlého zisku, ale aj nárok na to, aby bolo konštatované porušenie práva, keďže všeobecný súd sa musí primárne vysporiadať s jeho základom tak, že musí určiť, či tvrdené konanie orgánov štátu bolo nesprávnym, a teda protiprávnym úradným postupom. Okrem toho, ak došlo k nesprávnemu úradnému postupom a iba samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením vzhľadom na ujmu spôsobenú nesprávnym úradným postupom, uhrádza sa poškodenému aj nemajetková ujma v peniazoch (§ 17 ods. 2 zákona o zodpovednosti štátu). Sťažovateľom tvrdené porušenie základných práv možno v podústavnom práve podriaďiť pod nesprávny úradný postup podľa zákona o zodpovednosti štátu.

17. Podľa princípu subsidiarity, tak ako vyplýva z čl. 127 ods. 1 ústavy, ústavný súd môže o porušení ústavných práv konať, ak sa sťažovateľ nemôže domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Orgány činné v trestnom konaní a všeobecné súdy, ktoré sú v trestnom konaní povinné vykladať a aplikovať zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie ústavných práv. Možnosť namietat nesprávnosť ich postupu pri informovaní o trestnom stíhaní sťažovateľa podľa zákona o zodpovednosti štátu na všeobecných súdoch je preto právnym prostriedkom, ktorý sťažovateľovi priznáva zákon na ochranu jeho základných práv. Preto je jeho ústavná sťažnosť podľa § 132 ods. 2 v rozsahu nesprávneho postupu orgánov činných v trestnom konaní neprípustná a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. mája 2023

Robert Šorl
predseda senátu